

1. UVOD

Kriminalistika je nauka koja se bavi otkrivanjem, istraživanjem, i rješavanjem svih vrsta krivičnih djela, te proučava načine izvršenja krivičnih djela. Ona za svoj predmet istraživanja ima kriminalitet.¹ Krivično procesno pravo kao grana krivično pravnih nauka za predmet proučavanja ima krivični postupak. U krivičnom procesnom pravu država preko državnih organa preuzima na odgovarajući način cijeli niz radnji da bi u konkretnom slučaju ako postoji sumnja da je izvršeno krivično djelo, primjenila odredbe materijalnog Krivičnog prava.

Krivično procesni odnos je takav odnos koji se razvija između suda i osumnjičenog, odnosno optuženog i tužioca kao procesnih subjekata. Sud ima određena prava i dužnosti prema strankama tj. osumnjičenom, odnosno optužanom i tužiocu, dok stranke imaju određena prava i dužnosti prema sudu i između sebe, tako je ovaj pravni odnos trostran. Obaveze jednog subjekta su, po pravilu, prava za drugog, pored toga što postoje samostalna prava i obaveze pojedinih subjekata.

Pravo na odbranu je osnovno pravo koje pripada osumnjičenom, odnosno optuženom iz koga proizilaze sva njegova ostala prava. Pravo na odbranu obezbjeđuje se u toku cijelog krivičnog postupka i ono postoji već od trenutka lišenja slobode, odnosno od prvog ispitivanja.²

U prava osumnjičenog, odnosno optuženog, koja se izvode iz opšteg prava na odbranu a po svojoj su suštini pozitivna, su sledeća prava:

- 1) Pravo da bude ispitan u prisustvu branioca kojega je sam izabrao.
- 2) Pravo da već na prvom ispitivanju bude obavješten o djelu za koje se terti i osnovima sumnje protiv njega i da mu se omogući da se izjasni o djelu koje mu se stavlja na teret i iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist.
- 3) Pravo da uzme branioca koji će mu pomagati u odbrani od optužbe uopšte i posebno u vršenju pojedinih procesnih radnji.
- 4) Pravo preduzimanja radnji u postupku koje služe njegovoj odbrani.

¹ dr Branislav Simonovic i dr Mile Matijević: *Kriminalistika taktika*, Banja luka 2007., str. 20.

² Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 100/09

- 5) Pravo da u postupku uživa tretman dostojan čovjeka, uz obavezu državnih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da to obezbijede.

Pozitivno pravo odbrane predstavlja skup ovlašćenja osumnjičenog, odnosno optuženog da preduzima radnje u postupku i druge aktivnosti koje mu omogućavaju da se brani od optužbe.

Negativno pravo odbrane predstavlja ovlaštenja osumnjičenog, odnosno optuženog da ne obavlja izvjesne procesne radnje ako bi njihovo vršenje, po mišljenju osumnjičenog, odnosno optuženog, predstavljalo štetu za njegovu odbranu. Tu spadaju :

- 1) Pravo osumnjičenog, odnosno optuženog da ne iznese svoju odbranu niti odgovara na postavljena pitanja.
- 2) Pravo osumnjičenog, odnosno optuženog da odbije prijedlog tužioca za zaključenje sporazuma o priznanju krivnje.
- 3) Osumnjičeni, odnosno optuženi nije obavezan da na svome ispitu govori istinu.
- 4) Pravo osumnjičenog, odnosno optuženog da se odrekne prava na žalbu ili odustane od već izjavljene žalbe na presudu.³

³Prof. dr Miodrag N. Simović, Krivično procesno pravo uvod i opšti dio, Bihać 2005. str. 138.